

DwarsDiepdebat: Groningen, een wereldstad?
12 januari 2010

Door Nikki Sterkenburg

De vraag of Groningen op het gebied van kunst en cultuur meer aan internationalisering zou moeten doen, werd afgelopen woensdagavond in de Machinefabriek niet beantwoord. Wel is duidelijk geworden dat de vraag onder Groningers leeft en verhitte discussies oplevert. Ondanks de kou was de opkomst groot bij de paneldiscussie die afgelopen dinsdag onder leiding van Henk Hofstra werd gevoerd door Ola Mafaalani (creatief directeur NNT), René Boomkens (hoogleraar sociale en cultuurfilosofie, tevens lid van de Raad voor Cultuur), Kees van Twist (directeur Groninger Museum) en Dirk-‘Er-gaat-niets-boven-Groningen’-Nijdam (directeur Marketing Groningen).

Het publiek, waarvan een groot deel werkzaam is in de kunst, culturele sector of in het (kunst)onderwijs, voelde het discussiepanel stevig aan de tand. Het debat werd georganiseerd door het Groninger Forum en DwarsDiep, in samenwerking met de Kunstraad Groningen. Kunstraad-voorzitter Marco Bentz van der Berg gebruikte de avond ter inspiratie voor het advies dat hij binnenkort aan de provincie uit moet brengen. Wethouder Jaap Dijkstra (PvdA) was ook aanwezig.

De avond werd geopend door Mafaalani, die stelde dat het een politieke daad is om verder te kijken dan je eigen wereld. “Het is ontwikkelingshulp aan jezelf. Waarom zou je dan niet over je grenzen kijken naar wat er nog meer te halen is aan talent?” Zelf demonstreerde ze die avond het talent van het NNT door in een muzikaal intermezzo Maartje van de Wetering en Robert van Tol het nummer ‘Cry Baby’ van Janis Joplin ten gehore te laten brengen.

Zou de Groningse kunst en cultuur een buitenlands exportproduct moeten worden? Nijdam staat kritisch tegenover een dergelijk streven en vindt dat we ons er te veel blind op staren. “De provincie is vooral bezig met de ontwikkeling van de Noordas, niet met kunst. Je moet kunst niet met politiek gaan sturen. Als kunstenaar vind je je weg toch wel en ga je niet op een overheid zitten wachten.” Hij vindt dat je vooral moet laten zien wat er hier gebeurt.

Boomkens is het met hem eens en wijst op Rotterdam, die in 2001 na veel inspanningen tot culturele hoofdstad van Europa werd uitgeroepen. “Het heeft een mislukt festival opgeleverd en Rotterdammers hebben er niets van gemerkt.” Hij pleit zelf voor “glocalisering”: het lokale door globalisering van cultureel belang. Je bent dan wel aangesloten op de wereld, maar tegelijkertijd stel je de vraag: wat ben ik zelf? “Hou jezelf klein en stel je niet aan.” Hierbij trekt hij de vergelijking met Ajax. De voetbalclub heeft de afgelopen jaren allerlei dure internationals naar Nederland gehaald, maar die zaten vooral geblesseerd op de bank en ze zijn er ook geen landskampioen mee geworden.

Van Twist pleit vooral voor nieuwsgierigheid om de wereld te ontdekken. “Ik denk dat Groningen een dode stad wordt als de ambitie bij instellingen, politiek en kinderen verdwijnt. De grootte van de stad is niet bepalend, maar de voorwaarden die je schept voor een klimaat om nieuwe dingen te gaan doen zijn bepalend.”

Boomkens, die ook een functie heeft bij de Raad voor Cultuur, zegt dat internationalisering als criterium voor beleidsvoorstellen voor huidige kunst- en cultuurprojecten naar twee kanten toe werkt. “Ben je van belang voor de Nederlandse cultuur naar buiten toe? En: ben je in staat zo veel mogelijk internationale culturen in je werk te integreren?” Van Twist haakt hier enthousiast op in en wil een betoog houden over de aanwezigheid van buitenlandse studenten in Groningen, maar wordt onderbroken door een spreker uit het publiek.

Is er dan iets typisch Gronings om aan het buitenland te laten zien? Van Twist vindt dat Groningers veel te bescheiden zijn. Mafaalani meent dat zichzelf te veel import is om antwoord te geven op deze vraag. Wel wil ze Groningen complimenteren, omdat de samenwerking met andere instituties zoals het Groninger Forum en de Stadsschouwburg zo soepel lopen. “Dingen gaan hier snel en gefundeerd, daarom sprankelt het hier.” Volgens Van Twist komt dit doordat ook de betrokken personen in de buurt wonen: “De isolatie van Groningen is een zegen. Culturele beleidsmakers stappen in Rotterdam na een dag werken op de trein naar hun woning in Amsterdam.” Boomkens vindt het allemaal maar relatief: “Op het moment dat je goed bent, ben je ineens Groninger.”

Na een intermezzo, een prachtig gedicht van stadsdichter Anneke Claus, levert ze ook een bijdrage aan het debat. “Ik vind het jammer dat er niet gepraat wordt over hoe je kunstenaars hier kunt houden, dat is namelijk echt een probleem. Mensen gaan weg, zodra ze het maken.”

Ze wordt frontaal aangevallen door toehoorder Dick Leutscher, inmiddels gepensioneerd muziekdocent aan de Hanzehogeschool. “Als je echt een talent bent, verlaat deze stad zo snel mogelijk”, adviseerde hij aan zijn studenten. “We hebben hier heel goede opleidingen, maar carrière kun je hier in geen duizend jaar maken.” Hij noemt als voorbeeld Jacob ter Velde (a.k.a JacobTV), die nu succesvol componist in New York is. “Die had nooit een functie in de mondiale muziekwereld gekregen, als hij in Groningen was gebleven.” Maar ook Jozef Israëls en Hendrik de Vries verruilden volgens hem Groningen omdat ze hier niet vooruit kwamen. Boomkens nuanceert het standpunt van Leutscher enigszins en wijst op een onderzoek waaruit blijkt dat voor alle kunstopleidingen in Nederland geldt, dat afgestudeerden na de opleiding de stad weer verlaten. Amsterdam vormt hier de enige uitzondering op. “Misschien had Jacob het hier wel gezien en dacht hij: “Ik ga nu eens ergens anders kijken.”

Yvonne van der Berg, programmeur klassieke muziek bij De Oosterpoort en voormalig klasgenote van Jacob ter Velde, zegt dat Groningers veel trotser moeten zijn. Ze haalt buitenlandse pianisten naar de kleine zaal van De Oosterpoort, terwijl Groningers op andere dagen juist de trein pakken om die mensen in het Concertgebouw in Amsterdam te zien spelen. “We hebben hier een topaanbod, maar dat moeten we meer voelen, doen en zien.”

Uit bezoekcijfers van het Groninger Museum, ingebracht door Dick Leutscher, blijkt dat maar zestien procent van de museumbezoekers uit Groningen komt. Nijdam stelt dat maar weinig mensen vanuit het buitenland naar Groningen komen voor culturele activiteiten, met uitzondering van Eurosonic en Noorderslag. Volgens van Twist

moet er toch ingezet worden op buitenlandse bezoekers. “Die gaan vanzelf Groningen promoten, iedere bezoeker is een nieuwe ambassadeur. De wereld komt vanzelf wel naar Groningen toe, omdat ze het mee willen maken,” roept hij enthousiast. Boomkens zegt zich niet voor te kunnen stellen dat mensen vanuit Salzburg, Avignon en Moskou speciaal naar een tentoonstelling in het Groninger Museum komen: “*Forget it.*” Van Twist verweert zich door te benadrukken dat het museum wel tentoonstellingen aan de National Gallery en het Guggenheim verkoopt. Hij pleit voor het verbeteren van de studie kunstgeschiedenis als *unique selling point* voor Groningen.

Mafaalani spreekt haar zorg tegen de commercialisering uit. Op dit moment worden er snel statistieken ontwikkeld, die aangeven hoeveel iets wordt bezocht. Ze is bang dat er vooral conclusies gebonden zullen worden aan de kwantiteit bezoekers, niet aan de kwaliteit van het stuk. Boomkens zegt dat het erop lijkt dat de nieuwe maatregel in het overheidsbeleid (waarbij kunst- en culturele instellingen zeventien procent van het totale budget zelf moeten realiseren), het merendeel van de instellingen lukt. Mafaalani zegt dat juist door deze inkomenseis het NNT Medea misschien niet in Los Angeles kan opvoeren, omdat ze dan een tekort krijgt. Ook wordt de zorg uitgesproken over kleine instellingen die misschien niet aan de inkomenseis voldoen, maar wel waardevol zijn.

PvdA-wethouder Jaap Dijkstra loopt ook naar de microfoon om iets te zeggen. “Mijn wethouder!”, kirt Mafaalani. “Zo noemt ze me altijd,” zegt hij enigszins verlegen. Hij roept het beeld op van zijn jeugd, toen hij een klein Oost-Gronings jongetje was waarbij hij Groningen als wereldstad zag. “Dat vind ik nog steeds, vanuit mijn beleving en vanuit mijn liefde voor Groningen.” Hij stelt voor de blik op het oosten te richten wanneer het gaat om internationalisering, maar alleen voor wie het past. “Er liggen kansen, maar je moet het instellingen niet opleggen.” Ook Van Twist vindt dat het voor mensen gemakkelijker moet worden naar het oosten te reizen en vice versa. Mafaalani voegt hieraan toe dat zij voor een nieuw project net research heeft gedaan naar straatprostitutie in Groningen. “Als je het dan toch hebt over het oosten en internationalisering, dan zijn we op dat gebied enorm binnen!”, grapt ze. Boomkens zegt nog steeds ooit terug te willen verhuizen naar Amsterdam, maar dat door het culturele klimaat die drang de afgelopen tien jaar minder is geworden. Ook vindt hij dat we niet per se naar het oosten moeten kijken: “Ola [Malaafani] wil naar Los Angeles, dan moet dat ook kunnen.” Nijdam besluit de avond door te zeggen dat hij Groningen een provinciestad vindt, maar wel eentje met serieuze mogelijkheden. “De winst ligt om de hoek. Een provinciestad is niet kneuterig of eng, maar het is gewoon onze positie.”